

EUSKALTZAINDIAREN ARAUAK

AURKEZPENA

Bilbo, 1995-05-04

*Pello Salaburu,
Euskara Batuko batzordeburua*

Euskaltzaindiak Leioan 1994ko irailean egin zuen Biltzarrean adierazi zuen hurrengo hilabeteetan argitara emango zituela batasun bidean hartzeko ziren hainbeste erabaki. Orain da orduan esandakoa betetzeko garaia eta horixe da Euskaltzaindiak egiten duena gaur *Arauak* izeneko lehenbiziko liburuki hau jendearen esku jartzan duenean. Hemen ageri diren 29 erabaki hauek —badira beste batzuk ere hauen ondotik hartu izan direnak eta horiek ere berehala emango dira argitara— lan handiaren fruitu dira, bere laburrean. Eztabaida luze eta kontsulta askoren ondorio.

Orain dela bost urte edo, sortu zen Euskara Batuko batzordea eta egun P. Altunak, M. Azkaratek, B. Oiartzabalek, P. Salaburuk, I. Sarasolak eta L. Villasantek jaun-andreek osatzen dugu. Ikusten denez, denak euskaltzain osoak eta euskalki diferenteetakoak. Gainera, espezializazio aldetik ere esparru desberdinetan lan egiten dutenak. Horixe hartu baitzuen kontuan bere garaian Euskaltzaindiak: bultzatu behar dugun batasuna ahalik eta osoena izan dadin, euskalkiek erakusten duten aberastasuna bil dezan. Batzorde honi dagokio kontu hauetan gainerako batzordeek egin dezaketen lana koordinatzea eta hartu behar diren erabakiei buruzko nolabaiteko kalendario eta programazioa antolatzea. Hartarako, prozedura hau segitzen du lanean: behin proposamena egin ondoren, proposamen hau 80 bat lagunengatik esku jartzen da, nahi dituzten oharrak egin ditzaten. Lagun hauek guztiak gaur egun euskara indarrean dagoen eremuetako ordezkarietat har daitezke: administrazioa, irakaskuntza, itzulpengintza, komunikabideak, argitaletxeak, e.a. Horiek guztiak bere eguneroko jardunean esperientzia handia dute eta haien iritzia ezinbestekoa dela uste du Euskaltzaindiak, gero hartu behar diren erabakiak ongi oinarriturik egon daitezken. Behin iritzia hartu ondoren elkarren artean erkatu, esaten dena aztertu eta azkenean azken proposamena egiten du batzordeak berehala osoko bilkuran euskaltzain oso guztien artean eztabaidatzen dena. Horrela hartzen da erabakia.

Proposamenak anitzetan labur-laburrak diren arren, azpian dagoen informazio handi batean oinarritzen dira: Euskaltzaindia egiten ari den *Orotariko Euskal Hiztegia* idazteko erabiltzen den informazio informatizatuan, alegia. Eta ohar bat egin nahi nuke auzi honetaz: urteak eta urteak egon gara euskalgintzan neketan gure lanetan, beti ere informaziorik ez genuela, edo informazio aski ez genuela, kexu. Urliak honela esaten duela, sendiak horrela eta berendiak hala, eta hori kontuan hartu behar litzatekeela. Eta orain informazioa eskura dugula, askoz ere informazio osoago eta fidagarriagoa kontsultatzeko moduan dugula, gure urlia, sendia eta berendia guztiak kontrolpean ditugula,

ez digute bada batzuek esaten sistema honekin Euskaltzaindia estatistika egiten ari dela! Literatura informazio hau kontuan ez hartzea izugarritzko hanka sartzea izango litzateke, gure erantzukizuna baita hori guztia kontsultatzea. Erabakiak ez dira, jakina, liturararen tradizioan bakarrik oinarritzen, gaur egungo erabilera ere kontuan hartzen baita. Toki guztietako erabilera, jakina, ez leku batzuetakoa bakarrik, proposatu nahi dugun eredu horrek eredu nazionala behar baitu izan, eta ez erregionala.

Zenbait kasutan, hasierako proposamenak ez ditu Euskara Batuko batzordeak egiten, lanean ari diren gainerako batzordeen arteko besteren batek baizik (Onomastika, Gramatika, Hiztegia, e.a.). Halakoetan, batzordekideek hurrenkeran jartzen dituzte, bere iritzia ematen dute eta proposamenaren punturen batekin bat ez baldin badatoz halaxe adierazten diote Euskaltzaindiari, azkeneko erabakia hartu aurretik.

Mahai gainean dagoen liburuki hau dela eta, baten batek esan izan du Euskaltzaindiak munta txikiko puntuei buruzko erabakiak hartzen dituela. Neurri batean egia da, nahiz hori leporatzen digunak erraz ahazten duen, antza, *dot*, *det* eta *dut*-en artean dagoen diferentzia baino txikiagorik nekez aurkituko dugun. Kontuan izan behar da, ordea, horrekin batera, erabaki nimiño hauek sekulako eragina dutela idazlearen eguneroko ihardueran. Esan behar da, halaber, erabakizun ziren gaiak aztertzen hasi ginenean mahai gainean izan genituela azkeneko hamar-hamabi urte honetan Euskaltzaindiari handik eta hemendik egin izan zaizkion kontsultak, hauen arteko asko idatziz gainera. Beraz, puntu txiki horiei buruzko informazioa nahi du jendeak eta hori ere eman behar zaio. Ez hori bakarrik, jakina: berehala hasiko gara hiztegiarekin eta onomastikako beste gai handiagoekin. Eta erabaki direnen artean ere badira beste puntu batzuk, adizki alokutiboen formari dagozkionak adibidez, aski zabalak. Hortaz, gure ustez, puntu hauek guztiak aurrerapauso handia dira hizkuntzaren batasunaren normalizazioan.

Ikusten denez, arau hauetan bere horretan onartzen dira alde zuzeneko emandako gomendioak, eta kasu batzuetan aldatu egiten dira gomendio hauek. Egia esan, Euskaltzaindiak kontu handia izan behar du erabakia ematen duen aurretik. Segur naiz ni Euskara Batuko batzordeak banan-banan hartuz askoz ere askatasun handiagoa erakutsiko genukeela erabaki bat proposatzean edo proposamen bat egitean. Baina euskaltzain gisa mintzo garenean gauzak behin, bi eta hiru aldiz pentsatu behar dira eta ez nolana hartu erabakiak.

Hemen da, hortaz, aspaldisko agindu genuena. Batasunak urrats handiak eman zituen, baina azken aldi honetan geldirik zegoen eta jendeak, batez ere irakaskuntzan dabilenak, erabaki eta arau gehiago, errezeta gehiago azken batean, eskatzen zuen. Laguntza handikoa izango da hau eta Euskaltzaindiak aurrera egin behar du honekin. Ez nuke ixildu nahi, azkenik, beste zerbait ere esan gabe: lan hauek gure lanorduetatik kanpo egiten ditugu, gauzez edo aste hondarretan, gu ez baikara hemendik bizi. Gure agintariek kontuan izan beharko lukete hau iturrien beharra zalantzan jartzen dutenean. Horixe zen aipatu nahi nuen. Besterik ez, eskerrik asko denei.